

Erich Fromm: Člověk a psychoanalýza – otázky svědomí

1. „Zákony a sankce vnější autority se stávají součástí člověka samého a místo pocitu odpovědnosti vůči něčemu vně sebe cítí člověk odpovědnost vůči něčemu uvnitř sebe, vůči svému *svědomí*. Svědomí je účinnějším regulátorem chování než strach před vnějšími autoritami; ...sobě samému utéci nemůže“ 115

Víra v Hitlera → svědomí → činy podle tohoto svědomí s. 116

Obraz autorit – ideál – aspekt svědomí → imunita vůči všem protichůdným důkazům 116/7

2. Dobré autoritářské svědomí – pocit blaha, potěšil autoritu, vědomí o přiblížení se k autoritě – bezpečnost → poslušnost (118)
3. Zlé autoritářské svědomí – znelíbení se autoritě, vzdálení se od ní, opuštění je největším trestem → kritika autority je vinou, vzpourou - neposlušností 117- 118
4. Autorita vyžaduje poddanost nejen kvůli strachu o svou moc ale i z přesvědčení o své morální nadradzenosti - cítit se stejně schopný jako autorita; s. 118
5. Pociťovat špatné svědomí je prý ctností. Je spíše symptomem strachu z autority, podle autority je to důkazem, že člověk má svědomí, s. 120:

Člověk nejen otrokem ale i přísným dozorcem sám sobě (Freud popsal jako destruktivní část nad-já) s. 120

6. Autoritářské svědomí – se nevyskytuje jenom v autoritářských režimech 121

Neúspěch rodičů → očekávání od dětí → pocity viny dítěte pokud neplní očekávání 122

Uspokojení v zastoupení – rodič projevuje lásku dětem namísto partnera, 123

Bezmoc v životě → moc nad dítětem

7. Vina = méněcennost = mrzačení

Pr: syn se snaží být obchodníkem i když chtěl být hudebníkem, otec zklamaný, že mu to nejde, syn nešťastný, že mu to nejde a ještě se i cítí méněcenný, že je neschopný, přitom mohl být dobrým umělcem; s. 123

8. Dítě dělá to, co rodič očekává, ten zase přináší očekávání anonymní autority - společnosti - trhu, tam je jasná představa, což je úspěšný jedinec, toto očekává otec od syna ... oba se podvolí anonymní autoritě trhu, s. 123

9. Pocity viny ze sexuálního života - nástroj společnosti na ovládnutí mladých - ovládnutí stoupá spolu s intenzitou sexuálních impulsů (každý den cítíš vinu, při každém vzrušení)

"Když se jednou podaří rodičům (a společnosti, kterou reprezentují) dosáhnout trvalé asociace sexu a viny, pocity viny se vyvíjejí se stejnou trvalostí, s jakou dochází k sexuálním impulsům." S. 124

10. Proti anonymním autoritám nelze bojovat, 125

Přirozenou reakcí dítěte je vzpoura proti rodičům, Freudův oidipovský komplex bojuje proti rodičům, aby nemuselo být automatem, chce být plnohodnotnou lidskou bytostí 125

11. Ti, kteří prohrají, nahrazení autonomie heteronomie, symptomem je špatné svědomí 126

12. Humanistické svědomí - reakce naší totální osobnosti na její správnou nebo nesprávnou funkci, nikoliv reakcí na některou z funkcí, ale na totalitu našich schopností, které tvoří naši existenci, posuzuje, jak jako bytosti fungujeme 126

Jde o pocit vnitřního souhlasu správnosti - vyvolávají takové myšlenky činy a city, které vedou ke správnému fungování a rozvoji naší (totální) osobnosti, ty, které škodí - špatné svědomí; s. 126

Jde tedy o reakci na sebe sama, hlas abychom žili produktivní, plně a harmonicky ... "abychom se stali tím, čímž potenciálně jsme." 127

13. Humanistické svědomí - jde o rozvoj sebe, integrity;

Autoritářské svědomí - poslušnost, sebeobětování, povinnost, přizpůsobení se; 127

14. Prekérnost situace – analýzu problematizuje skutečnost, že hlas svědomí u mnohých je tak slabý, že ho ani neslyší a proto podle něj nejednají; 127

Při produktivním životě - silné svědomí; při neproduktivním životě - slabé;

→ paradox: svědomí selhává vtedy, když ho člověk nejvíce potřebuje; 128

15. Odpověď na neúčinnost svědomí: náš odpor naslouchat mu a neznalost jak mu naslouchat → musíme být nejdříve schopní naslouchat sobě samým - to je to, co nám v naší kultuře dělá potíže

- Je to proto, že neumíme být sami sebou 128

- máme strach před stavem, kdy jsme sami - strach být s osobou tak známou jako i velkou neznámou, jak jsme my sami → svědomí ignorujeme 128/129

16. Špatné humanistické svědomí:

Jde však vlastně o strach ze smrti a stárnutí - ze špatně prožitého života 129

Neproduktivní člověk však upadá ve své celé osobnosti, když odumře jeho fyzická síla, která byla hlavní hybnou silou jeho aktivity. Úpadek osobnosti ve stáří je symptomem: je důkazem, že nežil produktivně. "130

- Strach před zestárnutím je reakcí svědomí na seabemražení. 130